Узбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

2024 йил 23 апрель

Сайхунобод тумани

Сирдарё туманлараро иктисодий судининг судьяси Б.Бектураев раислигида, судья ёрдамчиси С.Сайданов котиблигида, даъвогар "ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармасининг, жавобгар "ХАLІLВОҮ" фермер хўжалигидан 6 384 453,7 сўм асосий қарз, 2 323 941 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси ва унга илова қилинган хужжатларни даъвогар жамият вакили Л.Ходжимуратов (2024 йил 22 апрелдаги 01/06-120-сонли ишончнома асосида) ва жавобгар рахбари И.Халиловларнинг иштирокида, Сайхунобод тумани, Ёшлик кўрғонида жойлашган "Оқолтин дон махсулотлари" АЖ биносида ўтказилган очик сайёр суд мухокамасида кўриб чикиб, куйидагиларни,

АНИКЛАДИ:

"ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти (кейинги ўринларда "даъвогар" деб аталади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармаси (кейинги ўринларда "палата" деб аталади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "ХАLІLВОҮ" фермер хўжалигидан (кейинги ўринларда "жавобгар" деб аталади) 6 384 453,7 сўм асосий қарз, 2 323 941 сўм пеня ундиришни сўраган.

Ишни кўриш вақти ва жойи ҳақида тегишли тартибда ҳабардор қилинган палата суд мажлисига келмади ва вакиллари иштирокини таъминламади.

Бу холда суд, Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 127, 128, 170-моддасига асосан, ишни унда мавжуд материаллар асосида палата (вакиллари) иштирокисиз кўришни лозим топади.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабларини кувватлаб, шартномада келишилган микдорда махсулоти етказиб берилмаганлиги натижасида карздорлик юзага келганлигини маълум килиб, даъво талабларини тўлик каноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар рахбари даъво талабларига эътирози йўклигини билдириб, фермер хўжалигининг иктисодий ахволини маълум килиб, даъвонинг пеня ундириш кисмини каноатлантиришда енгиллик беришни сўради.

Суд, даъвогар ва жавобгар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, даъво аризасида баён этилган важларни иш хужжатлари билан бирга мухокама килиб, куйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво аризасини кисман каноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси (кейинги ўринларда "ФК" деб аталади) 465-моддасининг биринчи қисмига биноан, контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда белгиланган баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Агар ушбу Кодексда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ёки у мажбурият мохиятидан келиб чиқмаса, контрактация шартномасига нисбатан махсулот етказиб шартномаси тўғрисидаги қоидалар қўлланилади.

ФКнинг 437-моддасига кўра, махсулот етказиб бериш шартномасига мувофик тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган махсулот етказиб берувчи — сотувчи шартлашилган муддатда ёки муддатларда ўзи ишлаб чиқарадиган ёхуд сотиб оладиган товарларни сотиб олувчига тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун ёки шахсий, оилавий мақсадларда, рўзғорда ва шунга ўхшаш бошқа мақсадларда фойдаланиш учун топшириш, сотиб олувчи эса товарларни қабул қилиш ва уларнинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

Иш хужжатларига кўра, тарафлар ўртасида 2023 йил 8 августда "Бошоқли дон махсулотлари олди-сотди" шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, жавобгар (хўжалик) даъвогарга (тайёрловчи) ушбу шартноманинг 1.2-бандида кўрсатилган товар-буғдойни сотиш, даъвогар (тайёрловчи) эса жавобгар (хўжалик)га шартноманинг 1.2-бандида кўрсатилган микдорда ва тартибда сифатли бошокли дон уруғлиги сотиш ва унинг ҳақларини тўлаш мажбуриятини олган.

Шартноманинг 3.2-бандига кўра, жавобгар (сотиб олувчи) уруғлик қийматининг 15 фоизидан кам бўлмаган миқдорда олдиндан, қолган қисмини уруғлик олган пайтдан бошлаб 60 кундан кечиктирмасдан тўлаб бериш мажбуриятини олган.

Даъво талабида жавобгарнинг бошоқли донни экиш учун даъвогар томонидан етказиб берилган уруғлик дон учун тўловлар хисобидан даъвогар олдида 6 384 453,7 сўм микдоридаги қарздорлиги вужудга келган.

Ушбу қарздорлик юзасидан 2024 йил 30 март куни тарафлар ўртасида солиштирма далолатнома тузилиб, тарафлар томонидан имзоланган.

Даъвогар жавобгарга қарздорликни тўлаш тўғрисида 2023 йил 13 декабрда №04/06-808-сонли талабнома юбориб, қарздорликни тўлашни, акс ҳолда иқтисодий судга даъво ариза киритишини билдирган.

Жавобгар томонидан талабнома оқибатсиз қолдирилган. Натижада даъвогар судга мурожаат қилишга мажбур бўлган.

ФК 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Қайд этилган қонун нормалари ҳамда жавобгарнинг қарздорлиги ишдаги шартнома, маълумотнома, ҳисоб-фактуралар, юк ҳатлари, даъвогар вакилининг кўрсатмалари ва ишдаги ҳужжатлар билан ўз тасдиғини топган деб ҳисоблаб, даъвонинг 6 384 453,7 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар шартномага асосан тўлов муддатининг кечиктирилган кунлари учун 2 323 941 сўм микдорида пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади, қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган қолларда тўлайдиган ва қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган ҳисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

ФКнинг 263-моддасига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъий назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 5.3-бандига кўра "Етказиб берилган уруғликни қийматини тўлашни кечиктирган ҳар бир кун учун "Солтиб олувчи" "Сотувчи"га унинг қийматининг 0,4 фоизи микдорида, аммо асосий қарзнинг 50 фоизидан кўп бўлмаган микдорда пеня тўлаши белгиланган.

Суд алохида холларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга, бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги №163-сонли қарорининг 4-бандида тушунтириш берилган.

Суд, пеня ундириш талабини тўлик каноатлантириш жавобгарнинг кейинги фаолиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин деб хисоблаб, пеня ундириш кисмини кисман каноатлантириб, жавобгардан 350 000 сўм пеня ундиришни лозим топади.

Шу билан бирга суд, давлат божи ва почта харажати масаласини мухокама килиб, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси ҳамда 2020 йил 06 январдаги № 600-сонли "Давлат божи тўғрисидаги" Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова қилинган давлат божи ставкалари микдорининг 2-банди талабига мувофик, даъво талабининг қаноатлантирилган қисмига мутаносиб равишда 340 000 сўм давлат божи харажатини жавобгар зиммасига юклашни ва олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатини жавобгардан даъвогар фойдасига ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 112, 113, 114, 116, 118, 170, 176 - 180-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогар "ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти манфаатидаги Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармасининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "XALILBOY" фермер хўжалиги хисобидан даъвогар "ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти фойдасига 6 384 453,7 сўм асосий қарз, 350 000 сўм пеня хамда олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисми қаноатлантиришдан рад этилсин.

Жавобгар "XALILBOY" фермер хўжалигидан 340 000 сўм давлат божи тўлови Республика бюджетига ундирилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинган пайтдан бошлаб бир ой муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қароридан норози томонлар бир ой ичида шу суд орқали Сирдарё вилоят судининг Иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят келтириши мумкин.

Судья

Б.Бектураев